פרייטאג 25 | XI-טער יאהרגאנג | „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" | Radomer-Kielcer Leben" 46 (436) | פרייז 10 גראשען

ראדאמער-קעלצער לעבען

Radom, dnia 25 Listopada 1932 r

ראדאם, פרייטאג כ"ו חשון תרצ"ג

Redakcja i Administracja
Radom, Szwarlikowska 20

Oddział w Kielcach.

אנאנסען - פרייז:
אין מילימעטער שורה: פארן טעקסט 40 גר.
" " " אין " 6 "
" " " נאכ'ן " 25 "
די 1-סטע און לעצטע זייט אנטהאלטן
8 שפאלטען
אין טעקסט 4 "

Stowarzyszenie
Buchalterów = Żydów
m. RADOMIA i ż. RADOMSKIEJ
ul. RWAŃSKA 1

poleca bezinteresownie

RUTYNOWANYCH i ODPOWIEDZIALNYCH
buchalterów - bilansistów
korespondentów, rzeczoznawców
do zakładania, prowadzenia, uporządkowania księgowości wszystkich systemów i. t. p.
Łaskawe zgłoszenia przyjmuje Sekretarjat
czynny codziennie od g. 19 do 21

PODZIĘKOWANIE

Zarząd Domu Sierot składa podziękowanie P. P.

Bederowie	Dr. Mulier
Cemach	A. Lewiowie
Cymermanowie	Dr. Minski
Dr. Goldblumowie	Dr. Szenderowiczowie
Dr. Kadysiewiczowie	J. Stelmanowie
Dr. Lewinowie	Zajdensznirowie
L. Lewinowie	M. Landauowie

Za zebranie 73 Zł. na rzecz Domu Sierot
dla uczczenia pamięci b. p.
JÓZEFA SPIRYTUSA

KOŁO AKADEMIKÓW ŻYDÓW
w RADOMIU

ZAPRASZA
na wielki tradycyjny
AKADEMICKI DOROCZNY

DANCING

Mający się odbyć w SOBOTĘ dnia 26 Listopada r. b.
w salonach cafe p. Przybytniewskiego

Niezwykłe atrakcje, — Recytacje, — Revelersy, — Karykatury

STENOGRAFJI POLSKIEJ
krótkim systemem
udziela długoletnia nauczycielka.
BUCHALTERJI i KORESPONDENCJI
wyucza się
CENY BARDZO DOSTĘPNE
wiadomość **R. Frenklowa** Traugutta 50. 5—7 p. p.

עס ווערט געזוכט א
אין א ביורא ארייַן
אינגעל
מעלדען זיך:
Fabryka cykorji „JAWA" Nowogrodzka 28

ווייכטיג פאר פאפיר = סוחרים
פון ראדאם און אומגעגנד!

בעקאנטמאכונג.
דערמיט ווערט בעקאנט געמאכט די פעראינטערעסירטע סוחרים
פון ראדאם און אומגעגנד, אז עס איז
געעפענט געווארען
א הורט פאבריק'ס = לאגער פון פאפיר
א. ג.
Fabryczne Składy Papieru
„PNIOWIEC"
SP. Z O. O.
WARSZAWA Długa 48
SKŁAD w RADOMIU
Żeromskiego 19 *tel. 11-20*
דער לאגער איז פערזעהן מיט
א רייַכען סארטימענט פון פערשידענע פאפירען
אין
צו פאבריק'ס-פרייזען

א גוטע קעכין
אויף שמחות, אווענדען, קאלאציעס.
קען בעריהמט באקען, קאכען און צוגריפשטעלען
פערשידענע קאמפארטאווע געבעקסען
און מאכלים צו דער בעסטער צופרידענהייט
פון די בעל-שמחה און בעשטעלער. קען אויך
קאנדיטירען די געסט און זייער פיין סערווירען.
רחל'ע קורץ
די געפינט זיך אויף רוואנסקי 4 ביי ה' יאקעל זעליקאוויטש.

וועגען קאָנסילידאַציע פון די יודישע הילפ׳ס-געזעלשאַפטען אין ראדאָם

וועגען קאָנסאָלידירען די עגזיסטירענדע יודישע הילפ׳ס-געזעלשאַפטען אין ראדאָם איז שוין א סך געשריבען געוואָרען. ביי יעדען מאָל האט מען אָנגעוויזען, אז די צושפּליטערטקייט דערפיהרט יעדע פון די געזעלשאַפטען צו אזא מצב, אַז די עגזיסטענץ אויף להבא איז בעדראָהט און אַמ׳עיקר׳שטען דער צוועק און אויפגאַבע פון דער בעטרעפענדער געזעלשאַפט ווערט נישט רעאַליזירט.

מיר ווילען נישט חושד זיין קיינעם פון די געזעלשאַפטס-לייטונגען אין ביינוויליגקייט, אָבער אַ הילפ׳ס-געזעלשאַפט ברויך מען געדענקען איז נישט קיין פּריוואַטע זאַך און אפילו בשוגג, ביי א עפענטליכע אינסטיטוציע ווען מ׳זינדיגט איז אויך שוין זינד, ווייל די הונדערטער ליידענדע, די הונדערטער וועלכע נויטיגען זיך אין זיי שתּרסטע פאר זייצייטען אין הילף, קאָנען זיי נישט בעקומען; ווען קערפּערשאַפטען, וועלכע לייטען מיט אַ אינסטיטוציע פערטראַכטען זיך נישט ערנסט איבער׳ן גורל פון דער אינסטיטוציע; ווען די לייטונגען פערטראַכטען זיך נישט ווי אזוי ארויסצוברענגען דעם מאַקסימום הילף פאר די, וועלכע ערוואַרטען דאָס פון איהר; ווען די לייטונגען פון די הילפ׳ס-געזעלשאַפטען ווילען נישט מבטל זיין אַקוצו של יוד פון זייער סוּבערעניטעט וואָס קאָן געשעהען ביים צוזאַמענגיסען זיך מיט אנדערע הילפ׳ס-אָרגאַניזאַציע, איז עס נישט בלויז זינד, כאָטש דאָס ווערט נישט געטוען בייזוויליג, נור מ׳קאָן זאָגען, אז דאָס איז פערברעכען.

נאָך מיט יאָהרען צוריק איז די בעריהרטע פראגע אין אונזער שטאָדט געוועזען אקטועל און היינט איז זי שוין אַ ברענענדע. מיט יאָהרען צוריק איז די פראגע פון קאָנסילידאציע געוועזען אקטועל, ווייל ס׳איז אַ גרויסע עולה ווען געזעלשאַפטליך געלד געהט לאיבוד, ווי אויף אויסצוהאַלטען ספעציעלע לאָקאַלען, בעאַמטע און בכלל קאָסטען נישט דירעקטע וואס ס׳איז פערבונדען אויסצוהאַלטען א אינסטיטוציע. די אויסגאַבען האָבען איינגעשלינגען גרעסערע סומעס פון די הכנסות, אָבער ס׳איז עפּעס געבליבען פאר דער פּאַקטישער טעטיגקייט; היינט איז די פראגע א ברענענדע, ווייל יעדע געזעלשאַפליכע אינסטיטוציע וועגעטירט און ס׳איז אַ פראגע צו ס׳גענוגענד די נאָרמאַלע הכנסות אויף בלויז אדמיניסטראַטיווע אויסגאַבען... ביי אַזא שטאַנד איז דאָך א אוּנזין, אַבי אויסצוהאַלטען א אינססיטוציע.

אין אזא קריזיס צייט ווי ס׳איז היינט מוז מען אין זינען האָבען די טעטיגקייט וועלכע איז וויכטיגער. זאָלען מיר די נתינות פון ראדאָמער יודישען בירגער וועלכע ניט א סך מאָל איבער די מאַטעריעלע כחות נישט צעשפּליטערען.

ס׳איז כדאי צוצוגעבען, אז די נייע פעראָרדנונג, וועלכע איז ערשינען אין דער פאָריגער וואָך אין דעקרעט-פאָרם פון מלוכה-פרעזידענט זעהט פאָר די רעגולאַציע פון אזעלכע פראגען. אָבער צו ברויכען מיר וואַרטען אויף דעם אויסערליכען דרוק פון אדמיניסטראַטיווער מאַכט, ווען דער פליכט אונזערער און דער געבאָט פון דער שעה פאָדערט דאָס צוטוהן לטובת פאר אונזערע אומגליקליכע ברידער? צו ברויכען מיר וואַרטען אויף אויסערליכע פאַקטאָרען צו רעגולירען די בעריהרטע פראגען, ווען מיר אלס נותנים האָבען רעכט און זאָגאָר דעם כח צו פערלאַנגען פון די יודישע הילפ׳ס געזעלשאַפטען אין ראַדאָם זיי זאָלען זיך קאָנסילידירען און מיט געמיינזאַמע כחות העלפען די ברייטע מאַסען נויט-ליידענדע פון אונזער שטאָדט?

אלף.

Biuro Prośb i Podań
p. f. „PROLITEX"
RADOM WAŁOWA 5, oficyna 1-sze piętro.
ZAŁATWIA:
Sprawy paszportowe
Mieszkaniowe
Wszelkie Tłamaczenie
i inne.
Redaguje Podania:
Do Władz Sądowych
Skarbowych
Administracyjnych
i Wojskowych.
Windykacje należności w całej Polsce.
informacje o zdolności kredytowej
Przepisywanie na maszynach.
wykupywanie patentów na rok 1933.
Biuro czynne: od godz. 9-ej rano do 7-ej wieczor.

די געשיכטע פון יודען אין ראדאָם

II.

בעגרעניצונגען אין וואוין-רעכט פאר יודען אין צענטער שטאָדט פון ראדאָם אין אנהויב נייצעהנטען יאָהרהונדערט.

אין דריטען נאָוועמבער פון יאָהר 1814, ווי ס׳איז דערמאָנט אין פריערדיגען ארטיקעל, איז ארויס דער דעקרעט פון אויבער-ראַט וועגען אָבזונדערען די יודישע וואוינונגען אין די אנגעוויזענע פאר זיי שטאָדט-טיילען, און בעזייטיגען פון צענטער שטאָדט די יודען וועלכע האָבען זיך שוין געהאַט איינגעאָרדענט דאָס אָרט, וואו יודען האָבען געמעגט וואוינען איז אנגעוויזען געוואָרען די דאַמאָלסדיגע פאָרשטאָדט נייע וועלט און פאַדוואַל.

דער דאמאָלסטדיגער פּרעפעקט האָט אויסגעפּועלט צוליעב דעם אָנקומענדיגען ווינטער, אז דער טערמין פון אויספיהרען דעם דעקרעט זאָל ערשט חל זיין אין זומער אין 1 יולי 1815. אין 14 נאָוועמבער 1814 שיקט איבער דער פּרעפעקט צום בירגעמייסטער אין צוזאמענהאנג מיט׳ן נאָר וואָס ערשיינטען דעקרעט, א פעראָרדנונג אַלץ צו טוהן, אז דער טערמין פון בעזייטיגען יודען פון צענטער שטאָדט זאָל ווערען דערהאַלטען. אין דער זעלבער פעראָרדנונג ווייזט דער פּרעפעקט אָן, אַז דער בורמיסטוש זאָל פריהצייטיג בעזאָרגען דאָס מאַטעריאַל וואָס איז פערבונדען מיט דער איבערוואנדערונג.

אין 1 דעצעמבער 1814 ווערט די פעראָרדנונג פון פּרעפעקט בעטראַכט דורך דעם שטאָדט-ראַט (אין שטאָדט ראַט האָבען יודען נישט געהאַט קיין פאָרשטעהער צוליעב דער דערמאָנטער פּריווילעגיע פאר ראדאָם. ערשט אין יאָהר 1816 איז די פּריווילעגיע בטיל געוואָרען) אלס אויספיהר-אָרגאַן פון דעם דעקרעט, וועלכער האט בעשלאָסען צוליב זיכערהייטס-טעמים (צוליעב שריפות) נישט ערלויבען אויפצושטעלען נייע הייזער אין דער פאָרשטאָדט פּאַדוואַל; אז אין בעטראַכט קאָן נור קומען די פאָרשטאָדט נייע-וועלט. פון זיך גיט דער שטאָדט ראַט צו א פירוש אז ס׳איז נישט כדאי אזוי פיעל די יודען צו פערזאָרגען, ווייל זיי האָבען בכלל נישט קיין וואוין-רעכט אין ראדאָם.

וועגען דער פאָרשטאָדט נייע וועלט וואו יודען וועלען קאָנען איינאָרדנען זייערע וואוינונגען, איז דער שטאָט-ראַט געווען אין דער מיינונג, אז עס ברויך ווערען אנגעצייכענט וואָס ווייטער פון דער שטאָדט. אזוי-נאָך וועט קיין שום יוד זיך נישט קאָנען אריינכאַפּען אין שטאָדט אריין, ווייל דער שטח צווישען שטאָדט און פאָרשטאָדט וועט זיין א גרעסערער. דאָס וועט ערמעגליכען, אז ס׳זאָל נישט בעטרויבט ווערען די פּריווילעגיעס פון דער שטאָדט ראדאָם.

דער שטאָדט-ראַט האָט גענומען צו קענטניש דעם אָנגעוויזענעם טערמין פון אויספיהרען דעם דעקרעט און מאַכט אויפמערקזאַם דער בורמיסטוש, אז אין וועלכען טאָג, וואָס די פעראָרדנונג וועט אריין אין קראַפט זאָל ער אין איין טאָג מיט דער גאַנצער האַרבקייט די יודען פון דער ביז איצטיגע בעוואוינטע טערטער בעזייטיגען [wyrugowac] און קיין שום פערלענגערונג פון טערמין איבער וואָס פאר א סיבה ס׳זאָל נישט זיין, זאָל נישט דערלאָזט ווערען.

צווישען דער צייט פון ארויסגעבען דעם דעקרעט און אויספיהרען דעם זעלבען אין 11 פעברואר 1815, ווענדעט זיך דער שטאָדט-ראַט צום בורמיסטוש מיט א פעטיציע וועגען פערוועהרען יודען ארומצוטראָגען פערשיעדענע סחורות איבער די הייזער צו פערקויפען. אין דער פעטיציע ווערט אויפגעגעבען, היות „די כיטרע יודישע שפּעקולאַנטען פערנעמען זיך מיט הויזירעריי און דאָס שאַדענט די שטאָדט-בירגער, וועלכע טראָגען דעם לאַסט פון שטייער-צאָלונגען און צוליב טובות הכלל זאָל מען דאָס להבא נישט טאָלערירען". די פעטיציע איז אָנגענומען געוואָרען און אין 21 פון זעלבען חדש האָט זיך בעוויזען א מעלדונג, אז וועלכען יוד מען וועט נור טרעפען פערקויפענדיג סחורה אין די הייזער בדויך מען פערהאַלטען און איבערגעבען אים

3 פראיעקטן, ווי צו ליקווידירען פערלעגענע שטייערען

„אילוסטראוואני קוריער צאדו.” איז ארויס מיט א לאזונג: אפענטיווע! ט'מוז אנהויבען אנ'אפענסיווע געגען קריזיס, ווייל לענגער זיצען מיט פערלעגטע הענד און ווארטען, ביז די קאניונקטור וועט זיך ענדערען, קען מען נישט. די צייטונג גלויבט, אז עס דערנעענטערט זיך שוין דער סוף פון קריזיס, און טאקי דערפאר מוז מען איצט קומען מיט א דרייסטען ווירטשאפטליכען פראגראם. קודם כל דארף מען ליקווידירען די פערלעגענע שטייער-חובות.

דריי פראיעקטען ווערען ארויסגערוקט בנוגע דער ליקווידאציע פון די דאזיגע חובות.

ה' וויערושעווסקי לעגט פאר, אז ביים בעצאהלען די לויפענדע שטייערן זאל מען גלייכצייטיג שענקען צעהן פראצ. פון די פערלעגענע שטייערען. די לאדזער אינדוסטריעלער ווילען מאכען אבהענגיג דאס שענקען די פערלעגענע שטייערען אין דער אויסברייטערונג פון דער ווירטשאפטליכער אקטיוויטעט פון שטייער-צאהלער.

דער דריטער פלאן איז מכח ארויסלאזען באנעס, מיט וועלכע מ'זאל קענען צאהלען די פערלעגענע שטייערען.

די צייטונג זאגט נישט איהר מיינונג וועלכער פון די צוויי פראיעקטען זענען בעסער, זי שטרייכט נאר אונטער, אז פון אלע פלענער איז קלאר, אז מ'מוז ענדליך לעזען דאס פראבלעם פון די פערלעגענע שטייערען אויף אזא אדער אנדער אופן. נאר דאס וועט ערמעגליכען א אויפלעבונג אין דער ווירטשאפט. די צייטונג לעגט פאר מ'זאל אויף איין יאהר בעפרייען פון שטייערן און פון אויפקויפען פאטענטען די אלע וואס וועלען היי-יאהר זיך עפענען פרישע געשעפטען, אדער פאבריקען.

די אונטערנעהמונגען ווידער, וועלכע וועלען בעשעפטיגען נייע ארבייטער זאלען פאר דעם טייל פון דער פערגרעסערטער פראדוקציע זיין בעפרייט פון אומזאץ און פון סאציאלער פערזיכערונג. מדארף אויך אויף א יאהר צייט בעפרייען פון אבצאהלען אלע קאפיטאליסטישע טראנזאקציעס (באדען-קניות, הייזער-קויף א. ד. ג.)

דער עיקר אבער מיינט די צייטונג, דארף מען רעווידירען די עטאטיסטישע פאליטיק און אזוי ארום פערשפארקען די פריוואטע ווירטשאפט פון „קליינעם מענשעלע”. מ'מוז אויך פערקלענערען די פרייזען פון די קארטעל-ארטיקלען און די אפצאהלען פאר סאציאלער פערזיכערונג. ווען דער פראגראם וואלט אדורכגעפיהרט געווארען וואלט די רעגירונג געקענט אפעלירען צו דער געזעלשאפט מכוח ערטיילען איהר אן'אינערליכער הלואה.

אט דאס איז דער גרויסער ווירטשאפטס-פראגראם פון דער קראקאווער סאנאציע-צייטונג, וועלכע איז איבערצייגט, אז גאר בקרוב וועט מען מוזען די הויפט-שטריכען און דאזיגען פראגראם אדורכפיהרען אין לעבען.

רעומאטיקער
און נערווען-לײדענדע
זאלען אין זייער אייגענעם אינטערעס אויספרובירען די טאגאל-טאבלעטקעס. טאגאל שטילט די שמערצען, אונשעדליך פארן הארץ, מאגן און אנדערע ארגאנען. פרובירט אויס און איבערצייגט אייך אליין! פארלאנגט אבער תמיד נור אריגינאלע טאגאל-טאבלעטקעס.
צו באקומען אין אלע אפטייקען.

די ארבייטערשאפט

איינדריקען פון מיין ארץ - ישראל רייזע

פון **דוד פינסקי**

בענש, מיין הארץ, די ארבייטערשאפט, די ארגאניזירטע יודישע ארבייטערשאפט פון ארץ-ישראל, די מוטיגע טרעגערין פון דער וואונדער-אויסטוענדיגער ארבייטער-אידעע. זי איז דער אויפקום, זי איז דער אויפבוי, זי איז די אויפלעבונג. פון אלע שאפענדיגע כחות אין לאנד איז זי די שאפענדיגסטע, פון אלע פרוכטבארע אידעען איז איהר ארבייטס-אידעע די פרוכטבארסטע.

ארץ-ישראל איז איבערגעגאסען מיט זון. אבער איהר ליכט און ווארעמקייט קומט פון דער יודישער ארבייטערשאפט און פון איהר טרייבענדיגער קראפט, דער ארבייטס-אידעע. זי איז בעפרוכפערונג, זי איז דער קוואל פון ענערגיע, פון איהר שטאמט וואוקס און בליהונג, זי איז איינווארצלונג און פעסטער פונדאמענט. זי איז קאמף און זיג. איהר וועג אליין איז די גרויסע צוקונפט. אויב דער גלות האט געמאכט דאס יודישע פאלק פאר א פאראזיטען-פאלק, וואס לעבט פון דער ארבייט פון די פעלקער צווישען וועלכע עס וואוינט, איז זי די אמת'ע גאולה, ווייל זי לייזט אויס דאס יודישע פאלק פון דעם פאראזיטענטום פיהרענדיג איהם צו איינענער ארבייט.

געווינען דעם יודישען מענש פאר ארבייט, מאכען פון איהם א פראדוקטיווען ארבייטער. דורות האט מען עס גערעדט, אין פערשידענע לענדער. פיסטע רייד. וואו מען איז אריבער צו מעשים, האבען זיך די מעשים נישט איינגעגעבען.

אמעריקא איז עדות. די יודישע אימיגראנטען זענען געצוואונגען געווארען צו ווערען ארבייטער, זיי זענען געווארען שניידער, פרעסער, פערסטריגעווער קנעפעל-איינגייהער, לאצען-מאכער, פאלעס-דרעהער... אויסגעזוכט זיך לייכטערע ארבייט פאר אן'איבערגאנגס צייט ווען עס איז זיי געלונגען אנצושפארען א פאר הונדערט דאלאר, זענען זיי אנטלאפען פון דער ארבייט. זענען זיי געווארען קרעמער, אגענטען, לופט-מענשען.

ארבייטען — צוליב וואס? אויב נאר צוליב היונה, צוליב א לעבען - מאכען, זוכט יעדער זיין אייגענעם וועג. ווען עס איז נישטא קיין אנדער אויסוועג, ווערט ער א שניידער. בעווייזט זיך אויפ'ן האריזאנט א אנדער וועג, ווערט מען אויס שניידער. ארבייט אלס וועלט-אנשויאונג, ארבייט אלס כלל-אויפטו, ארבייט אלס צוקונפט פון דער מענשהייט, ארבייט אלס לעזונג פון דער אומגעלומפערטער, דריקענדיגער פראגע — דאס האט זיך נישט אנגענומען.

אין ארץ-ישראל איז עס געווארען דערגרייכונג.

א ר ב י י ט איז געווארען העכסטע שטרעבונג, אידעאל, ליבע, גענוס. בעל-הבית'שע קינדער, דיפלאם מענשען, יונגע און עלטערע, מענער און פרויען, האבען זיך גענומען צו ארבייט, צו אלע ארבייטען. אויך די שווערסטע, אונאנגענעהמסטע, מאטערדיגסטע. זיי זענען געווארען נאכן אלף-בית נאך:

אייזענבאהן-ארבייטער, אייזען-ארבייטער, אראנזש-פלאנצער, בעטאן-ארבייטער, ברונען-גרעבער, ברוקירער, בריקען-בויער, גערטנער, דאך-דעקער, האפען-ארבייטער, וויין-מאכער, זאלץ-ארבייטער, זומפען-טריקענער, טעלעגראף און טעלעפאן-ארבייטער, טרעגער, טשוועקעס-ארבייטער, כעמישע שטאפען ארבייטער, לאקאמאטיוו-פיהרער, מאשיניסטען, מויערער, מעכאניקער, נאדעל-ארבייטער, סאדע - וואסער ארבייטער, עלעקטריקער מאנטאש-ארבייטער, פאסטו-

---

אין די הענד פון פאליציי.

מיט'ן אנקום פון פריהלינג פון יאר 1815, הויבט זיך אן אויסנייי די אקציע פון בעזייטיגען יודען פון צענטער-שטאדט. דער מאגיסטראט דערמאנט דורך א עפענטליכער מעלדונג אין חדש אפריל וועגען דעם דעקרעט. און, אז דער טערמין פון אויספיהרען איהם וועט מיט דער גאנצער הארבקייט ווערען אבגעהיטען.

די יודישע איינוואוינער פון צענטער שטאדט האבען נישט געאיילט צו פערזארגען זיך מיט דירות אין דער אנגעוויזענער פארשטאדט, אין וועלכען דער בורמיסטוש האט איינגעזעהן א בייזוויליגקייט. דעריבער דערמאנט ער אין די לעצטע טעג, אין 17|6 נאך אמאהל דורך א ווענדונג צו דער אלגעמיינער בעפעלקערונג און דראהט מיט שטרענגע שטראף פאר די בעלי-בתים, וועלכע וועלען א יור פערדינגען נאך דעם טערמין א דירה אין צענטר. דאס איז אויסגערופען געווארען אויף אלע גאסען פון שטאדט און פארשטעדט. בעזונדער שריפטליך געמאלדען איינינע אנגעזעהענע קריסטליכע הויזווירטען און די יודישע אנגעזעהענע איינוואוינער: ר' משה האגעלשטיין, ר' וואלף ציטרין, ר' חיים מושקאטבלאט, ר' חיים פרענקעל, ר' יצחק ווייסטרויב און א געוויסען מאנדעל וועגען צופאסען זיך צום דעקרעט.

אין 1 יולי 1815 איז דער דעקרעט אריין אין קראפט. יודען האבען זיך פון צענטער - שטאדט ארויסגעצויגען; נישט צוגעפאסט צו דער פעראָרדנונג האט זיך ר' חיים פרענקעל, וועלכער האט געוואוינט אויף דער אזוי גערופענער „לובלינער פארשטאדט”. שוין אויף צומארגענס ד.ה. אין 2 יולי מעלדעט דער בורמיסטוש פרענקלען: היות ער איז געבליבען ווייטער וואוינען אין צענטער שטאדט, וועלכעס איז נישט ערלויבט אויפ'ן סמך פון ארויסגעגעבענעם דעקרעט. אלזא איינגעזעהען דארין א בייזוויליגקייט

(że jeszcze się nie wynosił)

דעריבער אלס שטראף ווערט פון זעלבען טאג אן איינקווארטירט ביי פרענקלען אין וואהנונג צוויי זעלנער.

ל. פישמאן

כער, פלאַסטערער, פעלד - ארבייטער ציגעל-מאַכער, צעמענט-מאַכער, קאַנאַליזאַטאָרען, קעמעל-טרייבער, שאָסעע־בויער, שאָפערס, שומרים, שוועבעלעך-אַרבייטער. שטאָל-אַרבייטער, שלאָסערן שמידען...

און וואָס פאַר אַנ'אַרבייטער! פון די בעסטע און פעהיגסטע אין לאַנד. ביכער-מענשען, וואָס האָבען קיינמאָהל קיין האַמער נישט געהאַלטען אין האַנד האָבען אויפגעבויט רוטענבערגס עלעקטרישע קראַפט-סטאַנציע. ביכער-מענשען זענען די בויער און ארבייטער פון נאָוואָמיעיסקיס פאָטאַש-פאַבריק ביי דעם ים-המלח. ביידע אונטערנעמונגען זענען אין געגענדען, וואָס ליגען טיעף אונטער דעם ים-פלאַך און די היץ פון טאָג איז דאָרט אונערטרעגליך. אָבער די ארבייט רופט און בעפעהלט און מען שטעהט און ארבייט.

דער יודישער מענש פאַר אַלע אַרבייטען. אַלע ארבייטען פאַר'ן יודישען מענשען! דאָס לעצטע איז שווערער. צו ווערן ארבייטער הענגט אָפּ אָן די, וואָס ווילען ווערען ארבייטער. צו קריגען ארבייט הענגט אָפּ אָן זיי, וואָס האָבען ארבייט און דאַרפען ווילען זי געבען צו יודישע אַרבייטער.

אַנ'אַלטע געשיכטע. דער יודישער אַרבייטסגעבער וויל נישט געבען קיין אַרבייט דעם יודישען אַרבייטער. ער איז איהם צו טייער, צו אויפגעקלערט, צו רעוואָלוציאָנער. ער לייגט אויף איהם אויך רחמנות. ווי קאָן ער געבען אַנ'אידעלען מענשען אַ שווערע און שמוציגע אַרבייט!

אויך די אידעע פון ווידער-אויפלעבונג פון פאָלק און לאַנד אין ארץ-ישראל האָט נישט געהאָלפען. זי איז גאָר שנעל פערגעסען געוואָרען. אויך די, וואָס זענען אוועק אין ארץ ישראל מיט דעם רוף „בית יעקב לכו ונלכה“ און זענען געוואָרען פאָלק'ס-העלדען. בילו'צעס. אויך זיי האָבען פערגעסען די גרונד-אידעע, אז עס וועט נישט זיין קיין ווידער-אויפלעבונג אָהן יודישער ארבייט. זייערע פעלדער זענען נישט בעגאָסען געוואָרען מיט יודישען שווייס זייערע אַקער־אייזענס זענען נישט בעפיהרט געוואָרען פון יודישע הענד, זייערע פריכטען זענען נישט אראָבגענומען געוואָרען מיט יודישען געזאַנג, אין זייערע אַרבייטען האָבען יודישע קינדער, וואָס האָבען געזוכט צו ווערען יודישע אַרבייטער, קיין חלק נישט געהאַט. זיי האָבען אין ארץ ישראל אריינגעבראַכט דעם גלות. די פאָרטזעצונג פון אַ פּאַרויטען - פאָלק, וואָס לעבט פון פרעמדע אַרבייט.

די יודישע ארבייטער האָבען געמוזט צווינגען די יודישע ארבייטסגעבער צו געבען זיי ארבייט. ביי אַלע פעלקער קעמפען די אַרבייטער פאַר דער בעפרייאונג פון דער ארבייט, אין ארץ-ישראל האָבען די אידישע ארבייטער געמוזט קעמפען פאַר דער ארבייט אַליין און נישט בלויז פאַר זיך. אַז זיי אַליין זאָלען האָבען אַרבייט.

ניין, זיי האָבען געקעמפט פאַר דעם פּרינציפּ. יודישע אַרבייטער פאַר דעם יודישען מענשען. אַלע אַרבייטען, וואָס דאַרפען געטון ווערען פאַר יודען, זאָלען געטוהן ווערען פון יודען, אויב ארץ-ישראל זאָל ווערען די היים פון יודישען פאָלק, מוזען מיר וועלען און בעשטרעבען אַ גרויסע אימיגראַציע, מוזען מיר האָבען אַרבייט פאַר נייע אימיגראַנטען, ווייל דאָס יודישע פאָלק אין ארץ-ישראל זאָל אויפגעבויט ווערען אויף די יסודות פון ארבייט.

אַרבייטען, אַרבייטען, מאַכען פון די יודען אַנ'אַרבייט'ס-פאָלק, ברענגען איהם די אמת'ע גאולה אין פאַבריקען און וואַרשטאַטען. אין אַלע אינדוסטריען, ביי אַלע מלאכות, אַלטע און נייע, אָבער אויך צוריק צו דער נאַטור! צו דער ערד, צו ערד-אַרבייט פון שטאָדט אין דאָרף אריין.

דאָך, דער אידעאַל איז נישט בלויז אַרבייט, נאָר בעפרייטע ארבייט, די יודישע אַרבייטער אין ארץ-ישראל שטרעבען ווייטער, ווילען מעהר, זייער אידעאַל איז דער סאָציאַליזם. אָבשאַפונג פון פריוואַטען אייגענטום. אַ נייע סאָציאַלע אָרדנונג, נייע בעציהונגען פון מענש צו מענש.

זיי האָבען געאַרבייט אין די פאַבריקען און אין די קאָלאָניעס אלס אַ קבוצה, אַלס קאָלעקטיוו און האָבען זיך אָנגעהויבען צו בעזעצען אויף דער ערד אין קבוצות, אין קאָלעקטיווען. אַלץ אין אַלעמענס. אַלע אַרבייטען פאַר אַלעמען און אַלע זענען גלייך אין מיטען פון אונזער אונטערגעהענדיגער ציוויליזאַציע — פאַרפּאַסטענס פון דער צוקונפטס-וועלט.

אַרבייטען שווער די יודישע אַרבייטער אין זייערע קבוצות און מושבים, ענטוויקלען אין נויט און אָרימקייט אַ פאַרם-ווירטשאַפט פון פרוכטען, פון ביימער און תבואות פון פעלד. פון הינער און אייער, פון מילך און האָניג, אַרבייטער-קאָאָפּעראַטיווען און די שטעדט נעמען ביי זיי די פּראָדוקטען. בעאַרבייטען זיי און ברענגען זיי צו די געברויכער און דאָס גאַנצע לאַנד געניסט און ווייסט די דערגרייכונגען פון די יודישע אַר-אַרבייטער.

זיי זענען אַ מינדערהייט אין לאַנד, פאַרלייפיג אַ מינדערהייט. אָבער זייער איינפלוס אין אַלע ווינקעלעך פון לעבען ווער קאָן אָפּשאַצען. זיי לעבען זייער אידעע, און דאָס גיט זיי גאַנצקייט, גיט זיי קראַפט. דאָס מאַכט זיי פאַר דעם לעבענס-גייסט פון לאַנד.

זיי זענען דער לעבענס-גייסט, זיי זענען אויך די טרעגער פון קולטור, די שווערע אַרבייטען האָבען זיי נישט פערגראָבט און פערווילדערט. דאָס בוך איז נישט פערנאַכלעסיגט געוואָרען. זיי זענען קיינמאָל נישט מיד געווען, זיי זאָלען זיך אָפּזאָגען פון אַ גייסטיגען גענוס. דאָס גייסטיגע וואָרט איז זייער אָפּפרישונג אין דער גרעסטער מידקייט

אויף די טויערען פון דער צעמענט-פאַבריק „גשר“ זענען אויפגעהאָנגען: מודעות וועגען נייע ביכער, וואָס זענען אריינגעקומען אין דער אַרבייטער ביבליאָטעק. וועגען אַ דיסקוסיע איבער נאָרמאַן ענדזשעל'ס טיקראַבען - בוך און חברים ווערען אויפגעפאָדערט צו לייענען דאָס בוך, זיי זאָלען קאָנען אָנטיילנעמען אין דער דיסקוסיע; וועגען אַנ'אָווענד, וואָס וועט געווידמעט ווערען די ווערק פון אַ פערשטאָרבענער דיכטערין און וועגען אַנ'אָווענד, וואָס ווערט געגעבען אַ לעבעדיגען דיכטער.

די אָרגאַניזירטע יודישע אַרבייטער-שאַפט פון חיפה בעשטעהט סך-הכל פון פערטהאַלבען טויזענד חברים און חברות. אָבער זיי האָבען אויסגעבויט אַנ'אַמפיטעאַטער מיט זיץ און שטעה-פּלעצער פאַר פיר טויזענד מענשען און אַנ'אַרבייטער הויז, אַ דריי-שטאָקיג הויז מיט אַ גרויסען לעזע-צימער און פערזאַמלונג'ס-זאַל, וואו לעקציעס ווערען געהאַלטען און שריפטשטעלער ווערען אויפגענומען. אויסגעבויט מיט אייגענע הענד און אויף אייגענע הוצאות. זיי האָבען עס געבויהט אין אַ צייט פון אַרבייטסלאָזיגקייט, האָבען אויסגענוצט זייערע לעדיגע הענד. אָבער אין אַזעלכע טעג זענען זייערע געלד-בייסטייערונגען געוויס געווען דער גרעסטער קרבן אויפ'ן מזבח פון קולטור.

זייערע קבוצות און מושבים האָבען אַ ביהנע אין זייערע פערזאַמלונג'ס-הייזער. די קינסטלער פון די דריי טעאַטער־אינסטיטוציעס אין לאַנד — „הבימה“ „אהל“ און „מטאטא“ ווי אויך בכלל אַלע גאַסטראָלירענדע קינסטלער-ערקלערען אַז אמת'ען נחת האָבען זיי ווען זיי טרעטען אויף אין די קבוצות.

אַ יודישער פּאַסטוך אויפ'ן באַרג גלבוע פיטערט זיינע שאָף און לייענט אַ דייטש בוך איבער דער פילאָזאָפיע פון שאָפענהויער. דער הייבער ענגלישער בעאַמטער, וואָס האָט דאָס דערזעהען איז שטאַרק איבערגערעגט געוואָרען. ער האָט שטענדיג געוואוסט, ווי מען רעדט צו אַ פּאַסטוך, אָבער ער האָט קיינמאָל נישט געוואוסט ווי צו רעדען מיט אַ פּאַסטוך וואָס שטודירט שאָפענהויער'ן. ער האָט אפילו נישט געוואוסט ווי צו שטעהן פאַר איהם. טאַקע, ווי בענעמט מען זיך עפּיס מיט אַ מענשען וואָס שטודירט שאָפענהויער אין ווערט אַ פּאַסטוך, ווייל אַזוי פאָדערט זיין וועלט-אַנשויאונג. אַ, אַזעלכע טאָרען נישט אריינגעלאָזט ווערען אין לאַנד.

דער גרעסטער פּריין פאַר אַרבייטער, וואָס האָט זיך אויסגעצייכענט אין שטאָט אָדער אין דער קבוצה. איז אַ דריי-חדשים-קורס אין דעם אַרבייטער-סעמינאַר. אין די 3 חדשים דאַרף ער אַרבייטען נאָר צוויי טעג אַ וואָך, אין דער פרעהליכסטער. און דאָ ערשט ווערט אויסגעהאַלטען אויף דעם חשבון פון די קבוצות זעכציג אַזעלכע סטודענטען ווערען אויסגעהאַלפען מיט עסען און קוואַרטיר פון די קבוצות. אין וועלכען דער סעמינאַר האַלט זיך אויף אין אָפּוועקסלונג.

אַ, דאָס זענען אַלץ שטיקלעך און ברעקלעך. צופעליג אויפגעכאַפּטע. ווי וואונדערליך איז זייער טאָג-טעגליכקייט שווערע פּראָזע פון אַ זעהר שווערען לעבען פערלייכטערט און בעלויכטען פון אַ גרויסער וועלט-אידעע.

בענש, בענש, מיין הארץ די יודישע אַרבייטערשאַפט פון ארץ-ישראל.

אויפקלערונג וועגן די האַנדעלס-טראַנזאַקציעס פון דער פירמע „באַטאַ“ מיט ראַד. שיך-פאַבריקאַנטען

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער נאָטיץ, וואָס האָט זיך בעוויזען אין „ראַדאָמער לעבען“ נומער 45 א. ג. „וועלט בעריהמטע פירמע „באַטאַ“ בעשטעלט שיך אין ראַדאָם“ ווערען מיר אינפאָרמירט פון מאַסגעבענדע קוועלען, אַז די פירמע „באַטאַ“ האָט ווירקליך אָנגעקניפּט האַנדעלס-בעציהונגען מיט אַ רייהע פירמעס אין ראַדאָם. אָבער נישט מיט די אַלע וועלכע זענען אויסגערעכענט אין דערמאָנטען נאָטיץ. אַזעלכע פירמעס ווי ישראל אברהם קורץ און משה יאַנקעלע פרידמאַן האָבען צייטווייליג נישט קיין שייכות צו די האַנדעלס-טראַנזאַקציעס מיט דער רעדמאָנטער פירמע.

אַ טייל שיך-פאַבריקאַנטען אַרבייטען שוין אפילו טיילווייז, אָבער דער גאַנצער ענין פון די בעשטעלונגען איז נאָך נישט סטאַביליזירט און איז נאָך בכלל אַ צווייפעלהאַפטע זאַך ווייל ס'איז נאָך אַ פראַגע, צי די היגע שיך-אויס-אַרבייטונגען וועלען ענטשפּרעכען דעם געשמאַק פון דער פירמע „באַטאַ“.

דעפוטאט ווישליצקי געקומען ראטעווען דעם ראדאמער סוחרים-פעראיין.

אויב ראדאמער יודישע סוחרים וועלען נישט ארויסווייזען קיין פערשטענדניש פאר זייער פעראיין, וועלען זיי נישט בעקומען קיין שום שטיצע פון דער ווארשאווער צענטראלע — א פאר אנגעוועהטאגטע ווערטער פון א ראדאמער יודישען סוחר אויפ'ן אדרעס פון דעפוטאט ווישליצקי.

דער יודישער סוחרים-פעראיין אין ראדאם גוסס'ט. דער דעפיציט וואקסט און ווערט גרעסער און דער אבצאהל פון די מיטגלידער פאלט און ווערט קלענער, אזוי, אז ס'איז שוין באלד נישטא פאר וועמען דעם פעראיין אפען צו האלטען. די פערוואלטונג פון סוחרים-פעראיין האט בעשלאסען צו מאכען די לעצטע פרוב. היות ווי דער סוחרים פעראיין רופט און וועקט די ראדאמער סוחרים און זיי קומען נישט און רופען זיך נישט אן, וועט ער אראפברענגען דעם דעפוטאט ווישליצקי, דעם פרעזעס פון דער ווארשאווער סוחרים-צענטראלע. אפשר וועט דורך זיין אויטאריטעטע פערזאן געלונגען צוציהען א גרויסען עולם פון די סוחרישע רייהען וועלכע וועט מען בעוועגען צו העלפען אויפלעבען דעם סוחרים פעראיין און איהם שטעלען אויף די פיס.

די פערוואלטונג האט דעם בעשלוס רעאליזירט. זי האט איינגעלאדען דעם דעפוטאט ווישליצקי מיט'ן אינספעקטאר פון דער ווארשאווער סוחרים-צענטראלע ה' זינדעלעוויטש. מ'האט גערופען א אויסערגעוועהנליכע פערזאמלונג (אפילו אהן א מעלדונג אין דער צייטונג) און די צאהל יודישע סוחרים איז דאס מאהל געווען א גרעסערע ווי אויף די פון פריהער געוועזענע פערזאמלונגען, הגם מ'האט ערווארט א גרעסערען עולם צוליעב די איינגעלאדענע חשוב'ע געסט.

די אויסערגעוועהנליכע פערזאמלונג איז פארגעקומען אין לאקאל פון סוחרים-פעראיין, וואו ביים פרעזידיום האבען פערנומען ערטער די ה"ה: אהרן מערין, פיאטר פרענקעל, יאקוב אדלער, שלמה כוואט און סעקרעטאר זיגמאן.

אלס פארזיצענדער האט ה' שלמה כוואט געעפענט די פערזאמלונג. ער האט אין א ספעציעל פארבערייטען מעמאריאל אין פויליש פארגעשטעלט פאר די געסט און די פערזאמעלטע דעם טרויעריגען, ממש פאטאלען מצב פון יודישען סוחרים-פעראיין אין ראדאם.

דער סוחר שטערען נעמט דאן א ווארט און ווענדעט זיך צום דעפוטאט ווישליצקי מיט פאלגענדע אנגעוועהטאגטע ווערטער:

ה' דעפוטאט. איך וואלט זיך געוואלט מיט אייך דורכרעדען וועגען דער סוחרישער לאגע בכלל און וועגען די צובראכענע שפיין-סוחרים בפרט. אבער וואס קען איך רעדען און וואס זאל איך רעדען. אז איהר פיהלט נישט אונזער וועהטאג. ערלויבט צו פרעגען, צי ווייסט איהר ווירקליך נישט. אדער איר ווילט נישט וויסען. אז 95 פראצענט יודישע סוחרים ראנגלען זיך מיט'ן לעצטען ביסעל אויסגעמאטערטע כחות? צי האט איהר שוין ווען עס איז ערנסט זיך פערטראכט, וואס הייסט א יוד, א קרעמער, וועלכער פערמאגט נישט אין זיין געשעפט קיין 30 זל. זאל זיין געצווינגען צו נעמען א פאטענט דריטע קאטעגאריע פאר 90 זל.? ה' דעפוטאט מעגליך אז מיינע ווערטער פאלען אין א צו שארפער פארם, אבער איך קאן זיך אנדערש נישט אויסדריקען. ווייל די יודישע נויט, דער יודישער דלות שרייט און רופט נאך רעטונג. איהר אלס שליח צבור טראגט א גרויסען חלק פעראנטווארטליכקייט פאר דער איצטיגער גרויליכער לאגע, וואס האט אריינגעכאפט אין א הער קלעם דעם יודישען סוחר. סיי בשוגג, סיי במזיד, סיי איהר קענט און ווילט נישט טוהן. כיי איהר ווילט און קענט נישט טוהן, אין ביידע פאלען טראגט איהר אלס יודישער פארשטעהער א גרויסע אחריות.—

ה' שטערען ווענדעט זיך גלייכצייטיג צו דער פערוואלטונג און פרעגט פארוואס נאכדעם ווי זי האט מטריח געווען דעם דעפוטאט ווישליצקי, אויפצורודערן די סוחרישע מאסען, איז דאך ניט געקומען דער ערווארטעטער עולם? דאס איז דערפאר, וואס דער פעראיין האט קנאפ-וואס געלייסטעט פאר די סוחרים. דער סוחרים פעראיין האט געברויכט זיין דער אמבולאטאריום מיט רפואות פאר אונזערע סוחרישע מכות און אויב ער איז דאס נישט געווען איז לייכט צו פערשטעהן די יעצטיגע שוואכע פרעקווענץ אויף דער פערזאמלונג.

ה' שטערען קריטיקירט די באנק. וועלכע האט זיך איינגעארדנעט אין לאקאל פון פעריין. דער לאקאל האט געברויכט דיענען אלס א דאך פאר'ן יודישען סוחר. אויב מען איז געקומען מאהנען פאר דירה-געלד, האט דער מיטגלידער געהאט א תירוץ, אז ס'איז דא א באנק, זאל זי צאהלען, ווייל זי פערנעמט דאך כמעט דעם גאנצען לאקאל.

דער פערוואלטונג'ס-מיטגלידער, ה' משה מרגליות טרעט ארויס געגען ה' שטערען, פארוואס ער ערלויבט זיך אזוי אנצוגרייפען די פערבעטענע געסט.

ה' פיאטר פרענקעל. ווענדענדיג אבשוואכען דעם אנגרייפענדיגען ארויסטריט פון ה' שטערען, דריקט אויס א דאנק די ה"ה דעפוטאט ווישליצקי און אינספעקטאר זינדעלעוויטש אין נאמען פון דער פערוואלטונג און אלע סוחרים, וואס זיי האבען בעוויליגט צו קומען אויף דער איינלאדונג פון סוחרים-פעראיין.

ה' מערין ענטפערט, אז די באנק איז נישט געווען קיין פריוואטע אינטערנעמונג, נאר מ'האט איהר געוואלט פערהאנדלען אין א סוחרים-באנק לטובת די סוחרים. ליידער אבער האבען די ראדאמער יודישע סוחרים נישט ארויסגעוויזען די געהעריגע פערשטענדניש און אפילו זייערע וועקסלען אוועקגעגעבען אין אנדערע בענק אויף אינקאסע, אויסמיידענדיג די אייגענע סוחרים-באנק. מיט'ן איינארדנען די באנק אין לאקאל פון סוחרים-פעראיין האט מען געוואלט גלייכצייטיג פערלייכטערן דאס דירה-געלד און פערקלענערן אזוי-ארום די אדמיניסטראציע-אויסגאבען פון פעראיין.

אינספעקטאר זינדעלעוויטש ווארפט אב די אטאק פון ה' שטערען, ערקלערענדיג, אז דעפ. ווישליצקי פיהלט יא די נויט פון יודישען סוחרים און ער טהוט וואס ער איז נאר ביכולת. ער דריקט אויס זיין פערדרוס, ווי מען פאלט אויס אראפצוברענגען דעם ה' ווישליצקי מ'זאל איהם אזוי אומזיסט אנגרייפען.

דאן נעמט א ווארט דעפ. ווישליצקי און ער האלט א לענגערען רעפעראט. ה' ווישליצקי ערקלערט, אז די היינטיגע צייט, איז א וועלט-צרה, אז אויך אין אמעריקא איז שלעכט, אז ער פיהלט און ווייסט פון דער טרויעריגע יודישע לאגע. און אז ער טהוט וויפיעל ער איז נאר בכח צו מילדערען די יודישע נויט. ער אפעלירט די פערזאמעלטע זיי זאלען העלפען רעארגאניזירען און אויפבויען צוריק דעם סוחרים פעראיין, ווייל דער יעצטיגער פאטאלער צושטאנד קען אזוי ווייטער נישט בלייבען. איידער די מיטגלידער זאלען נישט טראגען קיין שום התחייבות'ען און נישט וועלען צאלען זאל מען דעם פעראיין פערקלאפען. דאן, זאגט דעפוטאט ווישליצקי אין א אויפגערעגטען טאהן — ווען ראדאמער יודישע סוחרים וועלען זיך ווענדען קיין ווארשא אין דער צענטראלע וועלן זיי קיין שום הילף נישט בעקומען.

די פערזאמלונג האט אנגענומען דעם פעראיין נישט צולאזען אונטערגעהן און נאך פרובירען צו מאכען שריט איהם אויפצופרישען און ווייטער צו דערהאלטען ביים לעבען.

ערשטער פאל פון דער קינדער-קראנקהייט היינע-מעדינא אין ראדאם.

די נייע נישט אויסגעפארשטע, אבער גענוג-געפעהרליכע קינדער-קראנקהייט מיט'ן נאמען היינע מעדינע, וועלכע האט זיך בעוויזען אין אונזערע לענדער, האט שטארק בעאונרוהיגט די בעפעלקערונג און די מעדיצינישע וועלט איז ביז היינט נאך נישט דערגאנגען דעם יסוד פון דער קראנקהייט און טראץ אלע איהרע בעמיהונגען נאך נישט אויסגעפינען קיין ראדיקאלע רפואה געגען איהר. ס'איז נאר בעוואוסט, אז די קראנקהייט האט אריבערגעוואנדערט צו אונז פון אזיען, פעפארען אנצונעמען פערשידענע פארמען, און אז מ'ברויך זעהר פארזיכטיג זיין. ביים ערשטען חשד דארפען די עלטערן זאפארט אננעמען פערהיטונג'ס-מיטלען, בעראטענדיג זיך מיט א דאקטאר.

צום גליק איז היינע-מעדינא נישט קיין מאסען-ערשיינונג און נעמט נישט אן קיין עפידעמישען כאראקטער. אין א רייהע שטעדט ווי ווארשא, לאדז, א. א. זענען נאר פערנאטירט געווארען איינצעלנע פאלען, וואס האבען פונדעסטוועגען אלארמירט אלע דאקטוירים און פראזיכט'ס מיטלען די קראנקהייט זאל זיך מעהר נישט פערשפרייטען.

אין ראדאם האט מען דורך דער גאנצער צייט נישט געהערט פון קיין שום פאל, וואס זאל האבען א שייכות מיט דער דאזיגער אזיאטישער קראנקהייט ערשט היינטיגע וואך איז ביי א געוויסע ראדאמער פאמיליע קראנק געווארען א קינד אויף א פאראליזש, וואס דערוועקט א מורא פון היינע מעדינע. דער דאזיגער פאל האט שטארק פעראינטערעסירט אלע ראדאמער דאקטוירים.

די נקמה פון א 70-יעהריגע זקנה

זי האט געוואלט א חתן פון 22-יאהר און ווייל יענער האט ניט געוואלט מיט איהר חתונה האבען האט זי איהם בעשולדיגט אין א מארד.

מיר האבען זייער צייט געשריבען וועגען א מארד, וואס איז אויסגעפיהרט געווארען איבער דער 18-יעהריגע העלענא פיגורא פון גארבאטקע, וועלכע איז געפונען געווארען אויפ'ן באהן-טאר נישט ווייט פון דער „וויטוואָרניא-בראן".

ס'איז דאן ענטשטאנען א חשד אויף א געוויסען סטאניפלאוו זאסאדא. אז ער וואָל האבען דערהרג'עט די פיגוראן. זאסאדא איז ארעסטירט געווארען און ער איז אפגעזעסען אין תפיסה עטליכע מאנאטען, אין פערלויף פון וועלכע, ס'האט זיך געפיהרט די אויספארשונג.

די טעג האט דער אויספארשונג'ס-ריכטער ארויסגעלאזט אויף דער פריי דעם בעשולדיגטען, וועלכער האט בעוויזען זיין אליבי, ד"ה, אז ער איז יענעם טאג, ווען דער מארד איז פארגעקומען, איז ער אינגאנצען נישט געווען אין ראדאם.

אינטערעסאנט. אז ארייננגעלעגט האט איהם זיין אפיעקונקע, די 70-יעהריגע קאמאראווסקא. די דאזיגע זקנה האט אויף איהם געווארפען די בעשולדיגונג, צו ער האט געשטעקט אין מארד, אויס נקמה, וואס דער 22-יעהריגער זאסאדא האט אבגעזאגט איהר ליעבע און נישט געוואלט חתונה האבען מיט איהר.

פון „עזרה"

פערגאנגענעם זונטאג איז פארגעקומען די ערשטע זיצונג פון דער פרישגעוועהלטער פערוואלטונג.

די בעראטונג איז געווען געווידמעט די ווייטערע ארבייט פון דער הילפס-געזעלשאפט „עזרה".

די פערוואלטונג האט אנגענומען א רייהע בעשלוסען וועגען פערשטארקען די פינאנסיעלע מיטלען. צווישען אנדערע אויך ווערבירען נייע מיטגלידער צוטרעטען זאמלען געלד לטובת דער קוילען-אקציע, וועלכע וועט ווערען אין היינטיגען ווינטער אדורכגעפיהרט.

צוליב דעם וואס דער מאגיסטראט וויל נישט סובסידירען די קוך ביי דער „עזרה" כל זמן די ראדאמער קהלה-פערוואלטונג וועט נישט איינצאהלען די התחייבות פארין ארבייטסלאזען קאמיטעט נאך פון פאריגען יאהר, נעמליך די סומע טויזענד זלאטעס (פאר פיר חדשים צו 250 זל.) איז אויך בעשלאסען געווארען וועגען דעם צו אינטערווענירען ביי דער קהלה-פערוואלטונג.

פון יודישען האנדווערקער-לעבען אין ראדאם

וועגען פריווילעגירטע עקזאמענס און האנדווערקער-קארטען.

אין האנדווערקער-קלוב איז פארגעקומען א זיצונג פון אלע צעכען-פארשטעהער אונטער דער פארזיץ פון פרעזעס קאטליאר.

אויף דער זיצונג איז בעהאנדעלט געווארען די ערהאלטענע קאמוניקאטען פון דער האנדווערקער-קאמער אין קעלץ צווישען אנדערע איז אויך אויספירליך בערירט געווארען דער אקולניס נום. 53, וואס איז נוגע דעם ענין פון די פריווילעגירטע עקזאמענס, וועלכע ווערען נאר אנגענומען ביז דעם 31|12 1932.

אין א בעזונדערען קאמוניקאט ווערט גערעדט, אז די האנדווערקער-קאמער האט זיך געווענדעט צום ראט אין ווארשא, איבער אלע קאמערען און פוילען, אז צוליב דעם כאאס, וועלכער קומט פאר ביים ארויסגעבען האנטווערקער-קארטען נישט קיין קוואליפיצירטע האנדווערקער און די זעלבע פיהרען שפעטער א שעדליכע קאנקורענץ, אזוי ווייט, אז זיי דערפיהרען צום פערמאכען די שוין-לאנג-עגזיסטירענדע ווארשטאטען. דעריבער פאדערט די האנדווערקער-קאמער, אז ס זאל אויפהערען דאס ארויסגעבען האנדווערקער-קארטען דורך פערשידענע ארגאנען ווי ביז יעצט בלויז אין אויסנאהמס - פאלען זאלען אזעלכע קאנען ארויסגעבען די האנדווערקער-קאמער אין קעלץ.

פון יודישען בוכהאלטערען - פעראיין אין ראדאם

פאריגען דינסטאג איז אין אייגענעם לאקאל רוויינסקא 1 פארגעקומען די ערשטע אלגעמיינע פערזאמלונג פון יודישען בוכהאלטערען - פעראיין אין ראדאם.

צו דער פערזאמלונג, וועלכע האט געטראגען א פאפולאריזירונג'ס כאראקטער, זענען אויך איינגעלאדען געווארען די נאך ניט פערעגעסטרירטע מיטגלידער פון וועלכע ס'איז געקומען א גרעסערע צאהל.

אין דער דיסקוסיע איבער פערשידענע בעריהרטע פראפעסיאנעלען און קולטור-פראפעסיאנעלע ענינים האבען זיך בעטייליגט כמעט אלע פערזאמעלטע.

איינע פון די הויפט - פראגען איז געווען דאס געזעץ וועגען בוכהאלטערען-פראקטיק, וואס זאל אין דער נאהנסטער צייט ערשיינען און וועלכער האט פיל צו זאגען איבער די ארבייטס'-מעגליכקייטען פון יודישען בוכהאלטער אין דער נאהנסטער צוקונפט.

צווישען אנדערע איז אויך בעריהרט געווארען די פראגע וועגען דער פליכט פון סוחרים און אינדוסטריעלער שוין פון אנהויב יאהר 1933 אפילו פון דער נידעריגער קאטעגאריע פאטענטען צו פיהרען האנדעל'ס-ביכער.

ס'איז געפיהרט געווארען א לענגערע דיסקוסיע איבער די זעהר אקטועלע פראגען אין שייכות מיט דער ערנסטער לאגע פון יודישען בוכהאלטער, אין רעזולטאט פון וועלכער ס'איז בע-

א מעשה וואס ציט זיך אויס פון ראדאם ביז פאריז.

בשעת ער האט געוואלט האט זי ניט געוואלט און אז זי האט געוואלט האט ער שוין ניט געוואלט — אט אזא מין געשיכטע האט איצט פאסירט צווישען א בחור און א מיידעל. און די געשיכטע ציט זיך פון ראדאם אויס ביז פאריז.

א היגער עלענדער בחור ל... וואס האט זיך פון קינדערוויז אן אויפגעהאלטען ביי קרובים האט זיך פערליבט אין זיין קרוב'ס טאכטער, א יונג שעהן מיידעל. דעם מיידעלס פאטער האט שטארק ניט געשמעקט, אז זיין טאכטער, מיט וועלכער ער קלייבט זיך צו טוהן א פיינעם שידוך, זאל איינפאלען צום ארימען, עלענדען בחור, און דער בחור האט טאקע איינגיכען אנגעהויבען פילען ספעציעלע שיקאנעס. אויך דאס מיידעל האט ניט ארויסגעוויזען צו איהם קיין בעזונדערע ווארימקייט און סימפאטיע.

דער בחור האט דאן פערלאזען זיין קרוב'ס הויז און אוועק זוכען ארבעט אין אנדערע שטעדט.

אזוי האט ער א צייט לאנג זיך ארומגעוואלגערט אין א רייע שטעט, ביז ער האט געקריגען דעם אדרעס פון זיינעם א קוזין אין פראנקרייך, מיט וועלכען ער האט זיך צעגויסגעשריבען וועגען אריבערנעמען אים קיין פראנקרייך.

ס'האט געדויערט א היבשע צייט. דער בחור איז אנגעקומען קיין פראנקרייך, און נאך לאנגע חדשים פון מאטערנישען און פלאנטען זיך, האט ער זיך גראד גוט איינגעארדענט

מיט א געוויסער צייט צוריק באקומט דער בחור א בריף פון זיין היגען קרוב, ביי וועלכען ער איז די גאנצע יארען געווען, באשר בכן ער דערמאנט זיך, אז ער האט ליב געהאט זיין טאכטער, בכן זאל ער זיך באמיהען און איר אראפנעמען קיין פראנקרייך.

געשעהן איז עס דערפאר, ווייל דעם בחור'ס קרוב איז דא דערווייל פערארימט געווארען, ס'איז צעשוואומען געווארען דעם מיידעלס נדן, און ווי ואנט מען, — אז די כלה ווערט ארים און דער חתן רייך, ווערט דער שדוך גלייך.

די ווענדונג צום בחור איז שוין אבער אנגעקומען צו שפעט, מחמת דער בחור האט אין פאריז שוין בעקומען א כלה אויף א גאר ארגינעלען אופן: ווען ער איז געגאנגען איינמאהל אין גאס, האט א אויטא זיך אנגעשטויסען אויף א לאמטערען-סלופ און שיעור נישט דערהרג'עט א מיידעל, וועלכע דער בחור האט אין דער לעצטער מינוט בעוויזען אפצושלעפען אן א זייט.

פון שרעק האט דאס מיידעל געחלשט. מ'האט איהר ארייננגענומען אין א אפטייק, וואו זי איז געקומען צו זיך. און נאך דעם האט איהר דער בחור אפגעפיהרט אהיים צו איהרע עלטערען, עמיגראנטען פון שידלאוויצע.

דער בחור האט פון יענעם טאג אנגעהויבען ארייננצוגעהן צו דעם אפגעראטעוועטען מיידעל און אזוי האט זיך ענטוויקעלט א ליבע און איגיכען דארף שוין פארקומען א חתונה.

צום קרוב האט ער פוגדעסטוועגען אנגעשריבען א בריוו, אז כדי מען זאל ניט מיינען. אז ער וויל נקמה נעמען וועט ער זיין טאכטער אריבערנעמען אין פראנקרייך, אבער זהן פרעטענציעס אויף זיין פערזאן, מחמת ביי אים איז שוין בעשטימט דער טאג פון דער חתונה.

מיט איניגע טעג צוריק איז דאס מיידעל שוין אפגעפאהרען קיין פראנקרייך, בעדויערענדיג, וואס זי האט מיט עטליכע יאהר צוריק אפגעווארפען די ליבע פון דעם עלענדען בחור.

ראדאם נעמט זיך צו אן'אויסראטונג'ס-אקציע געגן די שטשורעס

אין ראדאם האט זיך געשאפען א ספעציעלע קאמיסיע אויסצוראטען די שטשורעס פון שטאדט.

די קאמיסיע האט צוליב סאניטארע טעמים אנערקענט די נויטווענדיגקייט פון דער דאזיגער אקציע און דערפאר ערקלערט די עכברים-ריינינגונג אלס א פערפליסטענדע. די קאמיסיע האט זאגאר שוין בעשטימט וואס פאר א סם מ'זאל בענוצען צו דעם צוועק און אויך פעסט-געשטעלט ווען און ווי אזוי די אפענ-סיווע געגען די שטשורעס דורכצופיה-רען.

די קאמיסיע האט נאכ'ן דורכשטודי-רען פארשידענע פרובען סם, אויסגע-קליבען פאר'ן בעסטען מיטעל צו פער-ניכטען די עכברים דעם פראפאראט „ראטאפאקס", וואס איז כעמיש צונויפ-געשטעלט פון אזעלכע ים - ציבעלעך. דאס דאזיגע מיטעל איז רעקאמענדירט געווארען דורכ'ן געזונדהייט'ס-רעפאר-טאמענט, ווייל ס'איז נישט שעדליך פאר די שטוב - מענשען און חיות, ווי עופות, בהמות, פערד א.א.

די קאמיסיע האט, ווי געזאגט, אויס-געארבייט א גאנצן רעגולאמין ווי אזוי מ'זאל זיך נוהג זיין. זי האט געמליך בעשטימט, אז איז 30 ליסטאפאד בין-השמשות זאל מען אנהויבען ארויסלע-גען די „ניע'טעם'סע" פאטראווע פאר די שטשורעס.

דאס דאזיגע מיטעל „ראטאפאקס" קריגט מען צו קויפען אין די אפטייק-סקלארעס שוין פון 24 ליסטאפאד אנ-הויבענדיג ביז'ן 29-טן

אין דער אקציע פון אויסראטען די שטשורעס זענען מחויב זיך צו בעטיי-ליגען אלע הויז-אייגענטימער, אדער אדמיניסטראטארען; די אייגענטימערס פון בעקערייען, ווארשטען-פאבריקען און אנדערע אנשטאלטען, וואס פערנע-מען זיך מיט פראדוצירען, אידער אר-

בייטען איבער שפייז-פראדוקטען; פאב-ריקס און האנדלס-קער לאקאלן. פער-שידענע סקלארעס.

דאס זעלבע איז אויך חל אויף וואה-נונגען, שפייזשארגיעס, קעלערס, שפייכ-לערס, בוידעמס און אויף אויף אינפער-בויטע, פרייע פלעצער און גערטנער, אפילו דארט, וואו ס'איז נישט פעסט-געשטעלט געווארען צו ס'געפינט זיך עכברים.

אויף יעדער פארציע סם אין אין פארהאן א ספעציעלע פאר-שריפט, וואו מ'זאל זיך דערמיט אומ-געהען.

די קאמיסיע האט בעשטימט א ספעצ-יעלע קאנטראל, וואס וועט אין די טעג 1—2—3 גרוזיען ספעציעל אכט לעגען צי מ'האט ווי געהעריג פונאנדערגע-שפרייט דעם סם.

די פרייז פאר אזא פארציע סם „טע-מים" פאר די שטשורעס קאסט 3 זל.

די אקציע איז מאקס א ווייכטיגע, פון סאניטאר היגיעניש'ן שטאנדפונקט ארויסגעהענדיג אפשר גאר א נויטווענ-דיגע, אבער די פרייז איז א ביסעל צו טייער. די קאמיסיע האט זיך געברויכט בעמיהען, אז דאס דאזיגע ארטיקל זאל קאסטען בעדייטנד בילליגער, כדי צוגענגליך צו מאכען פאר אלע שיכ-טען פון דער בעפעלקערונג.

פון רעזערוויסטען - קרייז ביים ברית-הצה'ר אין ראדאם.

קאמוניקאט

שבת דעם 19|6 איז פארגעקומען א אלגעמיינע פערזאמלונג פון יודישע רעזערוויסטען אין ראדאם אין לאקאל פון בית"ר ושעראמסקי 21.

די פערזאמלונג וערט געעפענט דורך חייט ש. וועלכער רעדט ארום די אויפ-גאבען פון דעם רעזערוויסטען-קרייז.

נאך א קורצע דעבאטע אין וועלכען עס נעמען אנטייל כמעט אלע אנוועז-זענדע ווערט איינשטימיג בעשלאסען צו גרינדען דעם יודישען רעזערוויס-טען קרייז.

אין דער קאמענדע ווערען געוועהלט פאלגענדע ח"ח: אבראמאוויטש, סאנדעל מ. צווייפוס ר. חייט ש. לעדערמאן ש.

נאך דער פערזאמלונג איז פארגעקו-מען א זיצונג פון דער קאמענדע, וועל-כע האט זיך קאנסטיטואירט אויף פאל-גענדען אופן: פרעז. אבראמאוויטש ש. קאמענדאנט, סאניעל מ. סעקרעטאר חייט ש. קאסירער צווייפוס ר. גאספא-ראזש. לעדערמאן ש. דער קאמיטעט האט אויך באשלאסען צו פיהרען אן אק-טיווע טעטיגקייט אלס גרופע ביים ברית חצה"ר.

עס איז דער חוב פון אלע יודישע רעזערוויסטען אין ראדאם אריינצוטרע-טען אלס מיטגלידער אין דעם נייעם געשאפענעם קרייז.

איינשרייבונגען ווערען אנגענומען יעדען טאג פון 8 ביז 10 אווענד אין לאקאל פון בית"ר זשעראמסקי 21

זונטאג דעם 27|XI 6^{30} אווענד קומט פאר א זיצונג פון קאמיטעט פון רעזער-וויסטען קרייז ביים ברית הצה"ר אין לאקאל פון בית"ר זשעראמסקי 21

דעפ. גרינבוים וועט בשטימט אנטייל נעמען אין דער ראדאמער ראיאן-קאנפערענץ

בכדי צו פערזיכערען דעם אנטייל פון דעפ. גרינבוים אין דער ראיאן-קאנפערענץ פון דער קיעלצער וואיע-וואודסטווא, האט דאס ארגאניזיר-ביורא אין ראדאם, אין פערשטענדיגונג מיט'ן צ. ק. פון דער ציוניסטישער ארגאני-זאציע אין פוילען זיך גענויהען געצ-וואונגען אפצולייגען די קאנפערענץ פון 4-טן דעצעמבער אויף זונטאג דעם 11 דעצעמבער, ווייל דעפ. גרינבוים האט מודיע געווען אז ער וועט ערשט קו-מען קיין פוילען דעם 6-טען דעצ.

די ידיעה אז דעפ. גרינבוים'ס אנ-טייל אין דער קאנפערענץ איז א זיכע-רע זאך, האט ארויסגערופען גרויס ענטוזיאזם אין דער גאנצער פראווינץ וואו ס'ווערט געמאכט א אינטענסיווע און פרוכטבארע צוגרייטונגס-ארבייט.

ארום דער בעפארשטעהענדער ציוניסטישער ראיאן-קאנפערענץ אין ראדאם

דאס ראדאמער ארגאניזיר-ביורא האט ארויסגעשיקט פאלגענדען צירקולאר צו אלע ציוניסטישע אגודות אין דער קעלצער וואיעוואודסטווא.

צו אלע

ציוניסטישע ארגאניזאציעס

אין דער קיעלצער וואיעוואודסטווא.

זעהר געעהרטע חברים!

די פארבערייטונגען צו דער קרייז קאנ-פערענץ פון דער קיעלצער וואיעוואוד-סטווא וועלכע קומט פאר זונטאג דעם 11 דעצעמבער ד. י. אין ראדאם, זענען אין פולען גאנג. אין אלע פונקטען ווערט דורכגעפיהרט די רעגיסטראציע און ווערבירונג'ס-אקציע.

דער ארגאניזיר-קאמיטעט אין ראדאם שטעהט אין קאנטאקט מיט אלע סני-פים אין דער וואיעוואודסטווא און די בעטרעפענדע ארגאניזאציעס ווערען כסדר אינפארמירט וועגען דער לויפענ-דער ארבייט און וועגען אלע ענינים, וואס האבען א שייכות מיט דער בע-פארשטעהענדער קאנפערענץ.

מיר מעלדען אייך, אז דער לעצטער טערמין פון פערענדיגען די ווערבי-רונג'ס-אקציע איז פרייטאג, דער 2-טער דעצעמבער ה. י.

מיר ווילען פערוואנדלען די ראדא-מער קרייז-קאנפערענץ אין א גרויסער מאניפעסטאציע פון איינהייטליכען געש-לאסענעם ציוניסטישען ווילען.

מיר רופען אייך דעריבער, חברים, אויסנוצען די געציהלטע טעג, וועלכע זענען נאך פערבליבען פאר א אינטענ-סיווער ארבייט. מאכט די גרעסטע אנ-שטרענגונגען, רופט צונויף גרויסע ציו-ניסטישע פערזאמלונגען און בעמיהט זיך, אז די רעגיסטראציע און ווערבי-רונגס-אקציע זאל נעקרוינט ווערען מיט'ן בעסטען ערפאלג.

די וואהלען צו דער קאנפערענץ קו-מען פאר אין דער גאנצער וואיעוואור-דזטווא זונטאג דעם 4-טען דעצעמבער

שלאסען געווארין שוין אין די נאהנס-מע טעג צוטרעטען רעאליזירען די אויפנאבען און צילען פון פעראיין.

פון דער נאהנסטער וואך אן וועלען פארקומען עפטערע קאלעקטיווע געש-פרעכען ווי אויך רעפעראטען איבער אקטועלע פראפעסיאנעלע ענינים.

דער ערשטער רעפעראט וועגען פער-איינפאכטע בוכאלטעריע וועט געהאלטן ווערען דורכ'ן ה' גרינבוים שבת אווענד אום 8 אזייגער אין אייגענעם לאקאל.

דער סעקרעטאריאט איז שוין טעטיג יעדען אווענד פון 7 ביז 9. אין די זעלבע שעהען געפינט זיך אויפ'ן ארט פאכמענישע ליטעראטור.

ראדאמער יודישע בירגער שליסען זיך אן אין דער ליגע פון פוילישען ים

סטאראסטא ה׳מאטשקאווסקי טרעט ארויס אויף דער אידישער פערזאמלונג מיט א אינטערעסאנטע רעדע—געשאפען א יודישען קרייז ביי דער אלגעמיינער קאלאניאל און ים-ליגע.

שוין איינינע וואכען ווערט אין ראדאם אדורכגעפיהרט א אינטענסיווע פראפאגאנדע-אקציע לטובת דעם פוילישען ים. ס׳זענען דורך דער צייט געשאפען געווארען פערשידענע קרייזען ביי דער ארטיקער בעפעלקערונג, אנהויבענדיג פון פויער און ארבייטער ביז די אינטעליגענטע ספערן און שול-יוגענד די ברייט פערצווייגטע ים-ליגע אין פוילען האט אין ראדאם שוין ערווארבען איבער 7000 דעקלארירטע מיטגלידער.

די אימפרעזען, וועלכע זענען דא איינגעארדענט געווארען אין שייכות מיט פראקלאמירען די פראפאגאנדע פון דער ים-ליגע, האבען מיר שוין אויספיהרליך בעשריבען אין פאריגען נומער פון אונזער צייטונג.

אויך מצד דער יודישע בעפעלקערונג אין ראדאם, איז ארויסגעדריקט געווארען א פערלאנג צו לאזען פיהלען איהר אנטייל אין דער דאזיגער בירגערליבער אקציע און ס׳האבען זיך געפונען אזעלכע וואס האבען זיך גענומען די איניציאטיוו צו רופען א פערזאמלונג פון יודישע בירגער מיט׳ן צוועק זיי איפצוקלערען די בעדייטונג פון פוילישען ים און פארט.

די דאזיגע איניציאטיוו-גרופע האט זונטאג היינטיגע וואך פונאנדערגעשיקט איינלאדונגען צו הונדערטער יודישע בירגער פון ראדאם און זיי מודיע געווען, אז דינסטאג 7 אווענד קומט פאר אין דער געזעלשאפט „אשויאטא" זשעראמסקי 36 א גרויסע פערזאמלונג פון די ראדאמער יודישע בירגער, בכדי צו בעהאנדלען א וויכטיגען און אקטועלין געזעלשאפטליכען ענין.

אין דער זעלבער איינלאדונג איז אויך געווען אנגעמערקט. אז אויף דער דערמאנטער פערזאמלונג וועט בעעהרען מיט זיין אנוועזענהייט דער ה׳ סטאראסטא פון ראדאמער קרייז פולקאווניק מאטשקאווסקי.

אויף דער פערזאמלונג איז געקומען א גרויסער עולם יודען.

ביים פרעזידיום-טיש זענען געזעסען: הרב קעסטענבערג און די ה״ה: מרדכי דען, ה. א. גאלדבלום. אלי טענענבוים, משה בלומאן, יצחק ריבא, מאטיל אייזמאן מ. פאטליאר, ד״ר גאלדבלום, ד״ר פינקעלשטיין, לפאן בעקערמען, יאקוב אדלער, חיים ניימאן אלעזר בערקאוויטש

ווען דער ה׳ סטאראסטא האט זיך בעוויזען אויפ׳ן זאהל איז ער בעגריסט געווארען פון גרויסען עולם פערזאמעלטע מיט עפלאדיסמענטען און ער איז פערבעטען געווארען צוזאמען מיט דעם גאסט פראפ. מיכאלסקי צום פרעזידיום-טיש.

נאכדעם ווי דער פארזיצענדער מרדכי דען עפענט די פערזאמלונג ווערט ערטיילט דאס ערשטע ווארט דעם ה׳ סטאראסטא, וועלכער האלט א לענגערען רעפעראט וועגען דער בעדייטונג פון פוילישען ים. אין זיין גלענצענדע רעדע רערט ארום דער ה׳ סטאראסטא אויספיהרליך און א קלאר זאכליכער פארם וואס ס׳איז אזוינס א פארם און וואס פאר א קאלאסאלער געווינס עס איז א ים פאר א לאנד. הן פאר דער אינדוסטריע און האנדעל, הן אין פאליטישען זין. אויסער, וואס דער פרייער ים-פערקעהר איז א ברכה פאר׳ן עקאנאמיש-ווירטשאפטליכען אויפבליה, איז א ים צוטריט אויך א פראגע פון פרעסטיזש און כבוד פאר׳ן לאנד און איהרע בירגער.

דער ה׳ סטאראסטא ברענגט א רייהע ביישפילען פון אנדערע גרויסע מלוכות און שטעלט זיך בעזונדערס אב אויף די היסטארישע רעכט, וואס פוילען האט צו א גרויסען שטח ים. אלס דעלעגאט פון דער צענטראלע ארגאניזאציע פון דער ים-ליגע בעריכטעט דער א׳ סטאראסטא דעם טיפען אפקלאנג וואס די ים פראפאגאנדע האט אין ראדאם ארויסגערופען. די זעלבע פערשטענדניש ברויך אויך ארויסווייזען די יודישע בעפעלקערונג, ווייל דער וואוקס און אויפבליה פון לאנד איז נוגע אלע בירגער אהן אונטערשיד פון קלאס, רעליגיע און נאציאנאליטעט. פונקט, ווי עס איז געשאפען געווארען פיעל אזעלכע קרייזען אין ראדאם פאר דער ליגע, שטרעקט ער אויך אויס די האנד צו דער יודישער בעפעלקערונג און ווינשט זיך אויך איהר מיטארבייט אויף דעם דאזיגען וויכטיגען געביעט, כדי אזוי ארום צו שאפען א פעראייניגטען פראנט פון אלע בירגער. דא געהט נישט דער עיקר — ערקלערט דער ה׳ סטאראסטא—אין מיטגלידס אבצאהל, ווי אין דעם, אז ס׳זאל אריינדרינגען אין אלע בירגער פון פוילען דאס בעוואוסטזיין, די פערשטענדניש, אז א פאלק נויטיגט זיך אין א פענסטער אין דער ברייטער וועלט און דאס איז א געהעריגער פארט און ים-בעזיץ.

די שעהנע און קלאר - פארמולירטע רעדע פון ה׳ סטאראסטא האט געמאכט א שטארקען איינדרוק און די פערזאמעלטע האבען איהם בעדאנקט מיט אוואציעס און לאנג-דויערנדע אפלאדיסמענטען.

דערנאך האט געהאלטען א לענגערע רעדע כמעט אין זעלבען גייסט דער פראפ. מיכאלסקי, וועלכער האט געזאגט אז, א אונאבהענגיג פוילען קען נאר זיין מיט א פרייען צוטריט צום ים, ווי אלע גרויסע מלוכות.

הרב קעסטענבערג און ה׳ מרדכי דען האבען זעהר ווארים געדאנקט דעם ה׳ סטאראסטא פאר׳ן בעעהרען מיט זיין וויזיט די פערזאמלונג.

הרב קעסטענבערג ערקלערט, אז די אקציע וועט האבען א גרויסען אבקלאנג ביי אלע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג. דער רעדנער פערענדיגט זיין רעדע דערמאנענדיג, אז אין די היסטאריע פון די צייטען פון וולאדיסלאוו לאקיעטעק געפינט מען צווישען די פיאנירען פון אויפבוי פון פוילישען פארט אויך די נעמען פון אברהם קאנאן, דער גוטס-בעזיצער פון אומגעבונג פון די שטאדט פוזעדבארזש און דער ערשטער פארט - סוחר פון פוילען אין נעיזען דער יוד מענדעל אלטמאן פון דאנציג. דאס יודישע פאלק גייט שטענדיג אין די וועגען פון אונזערע אבות יואס ווילען אז פוילען זאל זיין אמעכטיגע און רוהמפולע וועלט-מלוכה.

פאר׳ן אוועקגעהן האט דער ה׳ סטאראסטא נאך אמאהל גענומען א ווארט און בעגעבען א רייהע טעכנישע אנווייזונגען ווי אזוי אזא קרייז ווערט ארגאניזירט און וואס די אויפגאבע איז פון דער געקליבענער פערוואלטונג.

ווען דער ה׳ סטאראסטא מיט׳ן ה׳ מיכאלסקי האבען פערלאזט דעם זאהל ביי אויסרופען לכבוד דעם מארשאל פילסודסקי האט הרב קעסטענבערג געהאלטען א פאטריאטישע רעדע אין יודיש און גערופען די פערזאמעלטע זאלען זיך דעקלארירען אלס מיטגלידער פון דער ליגע. הרב קעסטענבערג האט מיט פסוקים און ביישפילען פון דעם אנטיסעמיטישען היטלער אויפגעוויזען, אז די יודישע בעפעלקערונג אין ראדאם ברויך מיט׳ן פעדשרייבען זיך אלס מיטגלידער מאניפעסטירען, אז זיי זענען געטרייע. איבערגעגעבענע פוילישע בירגער; אז גערעכט איז דעפוטאט ווישליצקי, וואס האט געזאגט בעת ער איז געווען די לעצטע טעג אין ראדאם, אז יודען ברויכן פיהרען א עטיש-אנשטענדיגע פאליטיק לגבי דער פוילישער מלוכה, ווייל נאר דאן קען מען פאדערן אונזערע נאציאנאלע רעכט.

הרב קעסטענבערג האט אין זיין רעדע אויך אנגעדריקט זיין בעדויערען, וואס אין ראדאם איז ביז היינט צוליב לאקאלע סבות נישט געווען פעראייניגט די יודישע בעפעלקערונג און ער האט פערזיכערט, אז שוין אין די נעכסטע

אויף דעם טאג דארפט איהר צונויפרופען א אלגעמיינע פערזאמלונג פון אלע רעגיסטרירטע חברים, אויף וועלכער ס׳זאלען בעהאנדעלט ווערען אלע פראגען, וואס שטעהען אויפ׳ן סדר - היום פון דער קאנפערענץ (דעם סדר היום וועלען מיר אייך אין די נאהנסטע טעג בעזונדער צושיקען) און דורכפיהרען די וואהל פון דעלעגאטען

אלע דעקלאראציעס, חברים-רשימות, צוזאמען מיט די געלדער פון דער ווערבירונג׳ס - אקציע, דארפען גלייך דעם 2-טען דעצעמבער אבגעשיקט ווערען לויט דעם אינטען - אנגעגעבענעם אדרעס.

וואהל-ארדינאציע צו דער ראדאמער קרייז-קאנפערענץ.

1. פאסיווע און אקטיווע וואהל-רעכט צו דער קאנפערענץ האט יעדער ציוניסט, וואס האט אינטערגעשריבען א דעקלאראציע פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע, איינגעצאהלט דעם מינימום 1 (איין) זלאטי פארטיי-שטייער און בעזיצט א לעגיטימאציע אויסגעשטעלט דורכ׳ן צ. ק. אויפ׳ן יאהר 1932.

2. יעדע 30 מיטגלידער שיקט 1 דעלעגאט. יעדע ארגאניזאציע האט דאס רעכט אויף איין דעלעגאט אפילו ווען די צאהל פון איהרע מיטגלידער דערגרייכט נישט ביז 30. יעדע ארגאניזאציע וואס איהרע מיטגלידער שטייגען איבער די צאהל 30, האט דאס רעכט אויף א וויטערען דעלעגאט, צ. ב. ש.: 31 מיטגלידער שיקען 2 דעלעגאטען. 61 — 3 דעלעגאטען, 91 — 4 דעלעגאטען.

3. די ציוניסטישע פראקציעס אין קהלות און שטאדט-ראטען האבען א חוץ דעם בעזונדערס דאס רעכט צו שיקען צו 1 דעלעגאט.

4. די וואהלען קומען פאר אויף צו דעם צוועק, ספעציעל גערופענע אלגעמיינע חברים - פערזאמלונגען.

5. די וואהלען קומען פאר אין דער גאנצער קיעלצער וואיעוואדזשאפט זונטאג ד. 27 טען נאוועמבער פון 12 — 8 א זייגער אווענד.

6 די וואהלען זענען געהיימע, און דארט וואו ס׳איז דא רעכט אויף מעהר ווי איין דעלעגאט, אויך פראפארציאנעל.

7. די וואהל - פראטאקאלען דארפען צוגעשיקט ווערען צום סעקרעטאריאט פון די קאנפערענץ אין ראדאם שפעטסטענס ביז דינסטאג דעם 6-טען דעצעמבער לויט׳ן אדרעס:

Organizacja SjonistYczna
RADOM ul. Żeromskiego 25.
Dla Konferencji

א. נ. פון צ. ק. פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין פוילען.
פנחס קאמינער.

א. נ. פון ארגאניזיר-קאמיטעט
יו״ר פון דער ציונ. ארג. אין ראדאם
יחיאל פרענקעל

KINO „Apollo“ KINO

WYŚWIETLA
największy film świata
CZŁOWIEK
MAŁPA
Początek seansów w Sobotę 5.30 w Niedzielę 3.30

SPECJALNE SEANSE
ULGOWE
W SOBOTĘ o godz. 3 15 jeden seans
W NIEDZIELĘ o godz 11 45 i 1 30 dwa seanse
SZPIEGOWSKIEGO FILMU
X 27
z Marleną Dietrich
w roli głównej
Ceny wszystkich miejsc 49 groszy.

בּערויבּט און ערמאָרדעט א ראד. יוד

הייטיגע וואָך איז דער ראַדאָמער איינוואוינער הערש גאָלדוואסער פון לובּלינער 98, א בּהמות-הענדלער ארויסגעפאָרען אין דער אומגעגענד אויפקויפען בּהמות, פיהרענדיג מיט זיך א גרעסערע סומע געלד. סטליכע קילאָמעטער הינטער'ן שטעטעל אָזשעראָוו זיינען איהם בּעפאלען עטליכע פערמאסקירטע באַנדיטן. נאָכ'ן צורויבּן דאָס געלד, האָבּן זיי גאָלדוואַסערן ערמאָרדעט און אַנטלאָפן.

די זורכרייזענדע האָבּן שפּעטער בּעמערקט אויפ'ן וועג דעם הרוג און זיי האָבּן אויינגעפּאַרט קיין אָזשעראָוו, איבּערגעבּענדיג דעם טויטען קערפּער אין רשות פון דער מאַכט.

אויפ'ן אָרט פון מאָרד און רויב-אָנפאַל איז ארויסגעפאָרען דער אויספאָרשונגס-ריכטער פון ראדאָם.

גאַסטראָלן פון דער וואַרשאָווער אָפּערעטן-טרופּע

אין ראדאָם

היינט און מאָרגען שפּיעלט אין ראַדאָם איינע פון די בּעסטע יודישע טעאַטער-אַנסאַמבּלען. יוכבד ווילבּערג איז אין ראַדאָם א גוט בּעקאַנטער נאָמען. פון איהרע פילמאַליקע אויפטריטען בּיי אונז האָט זיך דער היגער טעאַטער-עולם איבּערצייגט אין איהרע מעלות. קודם כל איהר האַרציק לידיש זינגען. יעדעס לידעל איהרס איז דורכגעדרונגען מיט פיעל געפיהל, אז אפילו בּעזונדער פיינשמעקער זענען פון איהר ענטציקט. אויסער דעם בּעזיצט זי א פיינע מימיק, ושעסט און איהר אַרטיסטיש שפּילען איז פאַרבּענדייך און כאַלאַנטפול. אויך דער אַרטיסט ש. לאַנדוי איז איינער פון די בּעגאַבּסטע און פּאָפּולערסטע יודישע ארטיסטען מיט אַנ' אנערקענטען נאָמען אויף דער יודישער בּיהנע.

מיט זיי צוזאַמען שפּיעלען דער בּעליבּטער אַרטיסט און זינגער מ. קליין די טאַלאַנטפולע צילא פלאָם, די יונגע דראַמאַטישע אַרטיסטין מ. מאַניעלא און דער לאַזונער פּאָפּ-קאָמיקער ה. בּאַלבּירסקי. די טרופּע ווערט דערגענצט פון בּעליבּטען פּאָל צולי און סעם אורין.

דער גוטער נאָמען פון דער טרופּע און איהר רעפּערטואַר זאָגען שוין אַליין, אז ס'איז כדאי צו געהן זי הערען און זעהען.

איינע פון די פּיעסען. וואָס וועלען אויסגעפיהרט ווערען איז די גרויסע שלאַגער-פּרעמיערע „איך וויל א קינד“ וואָס איז אין וואַרשא אין קאַמינסקיס טעאַטער געשפּילט געוואָרען מיט א ריזען-ערפאָלג א גאַנצען ווינטער סעזאָהן. אויך „זיין יודיש מיידעלע“ צייכענט זיך אויס מיט העכסט-מעלאָדישע געזאַנגען און מיט א רייכען שעהנעם אינטערעסאַנטען אינהאַלט,

סטאַראָסטא בּעשטעטיגט די קהלה - וואַהלען

אין ראדאָם

נאָך אַנהויב וואָך האָט זיך אין שטאָדט פערשפּרייט די ידיעה אז די קהלה-וואַהלען, וועלכע זענען פאָרגעקומען פאַריגען זומער. זענען אין די לעצטע טעג בּעשטעטיקט געוואָרען דורכ'ן ראַדאָמער סטאַראָסטאַ ה' מאַטשקאָווסקי.

ווי מיר הערען האָבּען די פאַרשטעהער פון די אָפּאָזיציאָנעלע וואַהל-ליסטעס. וועלכע האָבּען אריינגעטראָגען א רעקורס געגען די וואַהלען בּעקומען פון דער סטאַראָסטוואַ גרעסערן מאָטיווירטען ענטפער פאַר וואָס זייער רעקורס ווערט ניט גענומען אין אכט

Dyplomowany Buchalter Bilansista
z 10-cio letnią samodzielną praktyką bankową
oraz RÓZNYCH BRANŻ
na wolne godziny.
Wymaganie skromne
Wiadomość na miejscu ul 1-Maja № 22 HOLCKENER

KINO - DZWIĘKOWE
„CZARY“
OD PONIEDZIAŁKU 21 L. I DNI NASTĘPN.
„Pieśń Nocy“
z
JANEM KIEPURĄ
NAD PROGRAM: NAD PROGRAM:
DODATKI DZWIĘKOWE

פון יודישען אקאדעמיקער - קרייז

קאָמוניקאַט

דער יודישער אקאדעמיקער-קרייז אין ראַדאָם מעלדעט. אז, היינט פרייטאָג דעם 25 ה. ח. קומט פאר אין זיין לאָקאַל, רוויינסקאַ 13 א לעבּעדיגע ציטונג מיט א גרויסען פּאָרטרעטען-קאָנקורס. איינגאַנג פריי פאר אלע.

מאָרגען שבּת-צונאכט אָרדענט איין דער יודישער אקאַדעמיקער - קרייז א דאַנסינג אין צוקערניע פון פּשיבּיטוריעווסקי מיט פערשידענע אַטראַקציעס.

דער דאַנסינג האָט ארויסגערופען אינטערעס צווישען די אינטעליגענטע קרייזן.

טעג וועט ענטשטעהן אין ראַדאָם א מעכטיגער יודישער אָרגאַניזאַציאָנעלער כח. דאָס וועט דאָרטיגע יודישע לעבּען סאַנירען און אויפשטעלן אויף בּעסערע יסודות.

נאָך דער רעדע פון הרב קעסטענבּערג האָט מען געטיילט צווישען עולם דעקלאַראַציעס צו פערשרייבּען זיך אלס מיטגלידער פון דער ים-ליגע מיט א חודשליכען אָבּצאָהל פון 1 זל. 50 גר. בּיז 10 גראָשען. דאן האָט דער פאָרזיצענדער מרדכי דען רעפערירט דעם סטאַטוט, ווי אזוי דער ניי געשאַפענער קרייז בּיי דער ים-ליגע בּרויך אָרגאַניזירט ווערען. נאָך א פּויזע פון 10 מינוט איז געוועהלט געוואָרען פּראָ-אַקלימאַציע א פערוואַלטונג אין וועלכער ס'זענען אריין די ה"ה: הרב קעסטענבּערג, לעאָן בּעקערמאַן. מרדכי דען, הירש אלי גאָלדבּוים דר. גאָלדבּלום, ד"ר פינקעלשטיין אלי טענענבּוים. משה בּלומאַן, מ. קאַמליאר. מ. אייזמאַן. יאקוב אָדלער ש. ווייך

אין דער רעוויזיאָנס-קאָמיסיע זענען אריין די ה"ה: חיים ניימאַן, ישעיה אייזנער און אלעזר בּערקאָוויטש.

אויף דער פערזאַמלונג איז געזאַמעלט געוואָרן צוויי הונדערט און 50 דעקלאַראַציעס פון פערשידענע מיטגלידער אין יודישען קרייז בּיים קאָלאָניאַל און ים-ליגע אין פּוילען.

טעאטער „ראָזמאַיטאָשטשי" ראדאָם

נאר 3 גאסטראָלן!

פון דער וואַרשאָיוער מעלאָדראמאטישע און אָפערעטן-טרופּע

אונטער דער אָנפיהרונג פון מ. ווינדער

מיט'ן אנטייל פון דער איבעראל בעליבטער אַרטיסטין - זינגערין

י. זילבערג

מיט די גוט בעקאַנטע ארטיסטן

ש. לאנדוי מ. קליין

י. פלאם, ה. באלבירסקי, מ. מאניעלא, ס. פלאם

ה. פלאַם, מ. הערמאלין

און דאָס פּאָרל

צילע און סעם אוריך.

פרייטאג 25 9 אָזייגער

סענסאַציאָנעלע פּרעמיערע

צום ערשטען מאל איז ראדאם

איך וויל א קינד

שבת 26 9 אָזייגער

גרויסע אמעריקאַנער אָפּערעטן פּרעמיערע

זיין

יודיש מיידל

שבת 4 בייטאג קינדער פריי!

די גרויסע לירישע אָפּערעטע

שיר=השירים

בילעטען פון 49 גר. אן

Przekazy Pieniężne

I POSYŁKI DO Z. S. R. R.

Przedstawicielstwo Handlowe Z. S R. R. podaje do wiadomości że przekazy pieniężne na „Torgsin" przyjmują banki: Gospodarstwa Krajowego, Powszechny Kredytowy, Zachodni-Udziałowy. Przesyłkami żywnościowemi zajmują się: B-cia Pakulscy Bracka 22, B-cia Hirszfeld Bielańska 5, w Warszawie, Diszkin Piotrkowska 8, B-cia Ignatowicz Piotrkowska 96 w Łodzi i J. Abramski, Piaskowa 9 w Grodnie. Przesyłkami odzieżowemi B-cia Jabłkowscy Bracka 25 w Warszawie, Mickiewicza 18, w Wilnie, „Konsum" przy Widzewskiej Manufakturze Rokicińska 54 w Łodzi, Wszelkich informacji po otrzymaniu znaczka pocztowego udziela Przedstawicielstwo Handlowe Z. S. R.R Warszawa, Koszykowa 4. tel. 9-06-66

SPRZEDAŻ HURTOWA
Kielce, St. SZATZ
ul. Duża Nr. 9.

אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אונזער חבר א. לעווענטאהל

צוליב'ן טויט פון זיין **מוטער**

ביי זיין ארבייט לטובת דעם אויפבוי פון דער יודישער מלוכה זאל ער א טרייסט געפינען

יודישער דינזערהיסטען קריין ביים „ברית הצה"ר" אין ראדאָם

— א שיין פינגערדענט —

איבערצוגעבן גאַלאַנטעריע = געשעפט

וואָס עגזיסטירט פון 25 יאָהר אין סאמע צענטער שטאָדט

זשעראָמסקי № 1 פּראָנט ערשטער שטאָק

דאָס געשעפט האָט א איינגעפיהרטע קריסטליכע און יודישע קליענטעלע.

צו ערקינדיגען זיך אויפ'ן אָרט.

מיט אכטונג'ספול

פירמע **גינצבערג.**

די נייעסטע און שענסטע

„טאפּעטען"

אויך צימער-טאפּעטירונג

בעדיינטענד ביליג

פער-קויפט **ש. שטיינמאַי**

ראדאם, לובלינער 21 №

ביטע זיך צו ערקינדיגען

Optyk Dyplomowany

Z. WĘGIER

Absolwent Wyższej Szkoły Optycznej w Jenie

RADOM, ul. Żeromskiego 25

POLECA

Okulary i binokle

Wykonanie recept ściśle według przepisów P.P. Lekarzy

ZEISS PUNKTAL

Obsługa ściśle fachowa — **Ceny b. przystępne**

Kino „CORSO" Radom

DZIŚ i dni następnych **PIEŚŃ NOCY** z JANEM KIEPURĄ

NAD PROGRAM: **TOM MIX** NAD PROGRAM:

„ŻYCIE ZA ZŁOTO"

Redaktor i Wydawca CH. M HERC

Administracja, Radomer-Kielcer-Leben Radom Szwarlikowska 20